

ГИРЛЯНДИ ЗА МЪРТВИТЕ

На това място морето е изхвърляло пясък от милиони години, натрупало го е на пластове, тук-там по пясъка са поникнали жилави храсти. Щом докараха багера, той започна да гребе и да пълни каруците. След туй дойдохме ние и започнахме да поставяме траверси. Върху траверсите опъвахме релси. Сега багерът пълнеше вагоните на цели влакови композиции. Работата ни се състоеше в това – да продължаваме железопътната линия, да подлагаме под траверсите баластра и да ги нивелираме. Бяхме осем души с осем лопати, по чиито дръжки издълбахме имената си: Иван, Атанас, Личо, Коста, Щилян, Лорда и моето име.

Наблизо едва се крепеше на вятъра мизерна рибарска хижа. Обитателите ѝ бяха добри хора, даваха ни по малко риба и ние извихме линията – заобиколихме хижата, спасихме я от разрушение. Багерът изрина зад хижата целия пясък, тя се дигна в облаците и заприлича на замък, нещо като шилъонски затвор, защото в издълбания ров нахлу вода и се образува езеро. При силен вятър, когато морето се вълнуваше, ние се къпехме в езерото, направо – плувен басейн.

И... какво исках да ви кажа?... Да. Него ден духаше обикновен вятър и нямаше кой знае какво вълнение, но вече разглезени, предпочитаме да си правим кефа в езерцето. Обедната почивка през лятото е голяма – имаш време и да се нахраниш, и да си поплуваш. Помня, че тогава гърчето Щилян се катереше по багера и скачаше във водата от стрелката му. Излегнати на топлия пясък, гледахме ту гърчето, ту работничките, които се мяркаха отсреща, до маслодайната фабрика. Вятърът развяваше полите на момичетата, които газеха в морето и разкриваше краката им – нищо интересно за вас, а за нас – вариете.

Загледани в краката, усетихме хлапето едва като се приближи. А то, горкото – викало, викало, но кой да го чуе. Най-после разбрахме, някой се удавил. Работниците не обърнаха внимание на думите му и рекоха: баш сега ли, но аз се изправих и тръгнах след него. То крачеше неспокойно напред; почернял от слънцето, малчуганът подскачаше по неравния терен и на два-три пъти поспря да ме дочака. Слабичко телце с изпъкнали ребърца, наподобяващи ролетка, много би трябвало да яде това хлапе, ако иска да стане човек.

Вятърът ни блъскаше и морето нервничеше, гирляндите на пяната му се нареждаха една зад друга и пълзяха към брега, там чезнеха по дяволски начин, но зад тях веднага израстваха нови, и те изчезваха, и пак се раждаха нови и тъй нататък.

Съгледах удавника и се втурнах, дъното беше плитко и трябваше да бягам продължително срещу вълните, знаете колко е уморително това. Щом уситих, че в краката ми няма сили, започнах да плувам, така се приближих до удавения. Хванах го с ръка под мишницата и започнах да го извличам. Много ми помогна морето, не теглеше навътре, а ме тласкаше към брега. Най-после стъпих на дъното и подхванах удавника с две ръце, стараех се да поддържам главата му над водата, но това беше трудно, защото вълните заливаха и двама ни.

Изтеглих го на сухия пясък, ония, седемте, пристигнаха и насядаха върху обърната с дъното нагоре лодка. Дотъртриха се и двама от рибарската хижа. Никакъв интерес към трагедията. Лорда продължаваше да си дояжда.

– Абисинеца! – проговори Щилян. – Най-после се отърва.

Знаех, че съм измъкнал Абисинеца, целият град го познаваше, виждали сме го неведнъж на улицата – припаднал, и тогава минувачите обикновено казваха: оставете го, ще си стане сам. Абисинеца се изправяше сам и си тръгваше по пътя.

Но сега беше немислимо да се изправи.

– Помогнете да му изкараме водата! – помолих аз и го хванах за краката.

Насядалите върху лодката се изсмяха.

– Можем да го спасим! – извиках аз. – Човешки живот е това...

– Хайде да не го спасиш! – рече Атанас, той засенчваше лицето си с мускулеца ръка.

– Половин час изкуствено! – убедително казах аз. – Ще го спасим!

Но те казаха, че напразно си губя силите. Започнах да крещя, хлапето гледаше ту към тях, ту към мен. Когато крещях, то заставаше на моя страна – лицето му посиняваше от негодувание, но засмееха ли се ония, то също се засмиваше и ме поглеждаше подигравателно. И понеже те бяха повече, накрая малчуганът се облегна при тях на лодката и се превърна също в наблюдател.

Имаше какво да наблюдава.

Криво-ляво обърнах удавника с главата надолу и успях да извадя голяма част от водата. Стори ми се, че след тази операция тялото му олекна. После го опънах по гръб върху пясъка, наведох се над него и започнах да движа ръцете му. Ръцете на епилептика бяха тънки и черни, въобще целият си беше черен. Знаех по правило, че трябва да продължавам това движение двайсетина минути – да свивам и разпушам ръцете, като притискам с тях гръдния кош. Отначало вървеше леко, но по-късно започнах да се уморявам. Слънцето изгаряше гърба ми, само вятърът ме ободряваше и облизваше рукналата по мене пот. Докато движех ръцете на Абисинеца, мъчех се да си спомня колко време трябва да продължи изкуственото дишане – половин час или два часа, едно от двете беше, но кое? И все повече ме хващаше яд на деветте здрави мъже, които ме гледаха отстрани.

– Помогнете – обърнах се отново към тях, – изкуственото дишане може да съживи всеки удавник!

Те пак се засмяха.

– Остави го – рече Атанас. – Той е мъртъв.

– Интелигенцията е чалната – забеляза Иван и другите се засмяха още по-силно. Какъв смях беше, да знаете, мощен, здравеняшки, запомних го за цял живот.

– Вие сте зверове! – изръмжах аз.

– Остави мъртвия на спокойствие – обади се Лорда.

Продължавах с последни сили, главата ми натежа, натежаха ръцете ми, тялото ми искаше да си легне, но аз не спирах. Вече нямах и мисли, в мозъка ми бе нахлула тежка топлина и случайно родените хрумвания се върдаляха тромаво вътре. Абисинеца беше бездомник, но ние все пак гледахме на него със страхопочитание, защото умееше да извършва сложни аритметични действия. Кажеш му например: “Абисинец, колко прави триста шейсет и четири по хиляда осемстотин и три?” и той на секундата отговаря, или пък: “Абисинец, колко букви съдържа думата “окачествявам”?” и Абисинеца на секундата дава броя на буквите и издекламира думата отзад напред – “мавявтсечако”.

Продължавах да движа ръцете му, сега бавно. Работниците върху лодката бяха вече отегчени.

– Ти така се измори, че няма да можеш да работиш – рече Коста.

Лорда беше изял крайщника, през рехавата тъмнина на замъгления си поглед го видях да отива до морето и да плакне замърсената си от мармалада ръка. Другите пушеха. Като се върна при лодката, дадох на Лорда цигара. Той запуши сладко, както се пуши след ядене и на чист въздух.

– Диша! – промълви по едно време хлапето, приближи се до удавника и допря тънкия си пестник върху гърдите му.

– Не, не диша – отговори след това то и се върна при лодката.  
– Минаха петнайсет минути – каза подигравателно Щилян. – Сега започни от краката.

Останалите се закикотиха, заедно с тях и хлапето, то изцяло бе преминало на тяхна страна.

Изправих се и тръснах ръцете си, свих и разпуснах няколко пъти пръстите си, нямах сили да почна отново.

– Продължи ти – помолих се на Лорда. – За мой хатър.

– Човекът се отгървал, а ти... Неговото живот ли беше?

– Не е там работата – каза Атанас. – Той си е мъртъв от самото начало.

Другите сериозно потвърдиха това.

– Все пак...

Тръгнах един след друг към багера, тръгнах и аз. После се обърнах и видях до лодката удавника. Белите гирлянди на морето прииждаха към него и се стопяваха, кажи-речи, до краката му; стори ми се, че природата хвърля венци пред смъртта на повелителя си – човека. Така ми се стори тогава. Над Абисинеца се бе надвесило хлапето. После и то тръгна нанякъде.